Ч. 129 (11.382). Львів, середа 13. червня 1928. Opłata pocztowa zapłacona ryczałtem. Рік XLVI.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов. — Конто почт. щадн. 143.322. — Адреса для телеграм: „Діло“, Львів. — Гол. Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем. Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА: Місячно: в краю 4·50 зол. — За границею: В Америці 1 долар, Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зл., Німеччині 7·50 зл., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 леїв, Болгарії 7·50 зл., Австрії 7·50 зл. — Зміна адреси 1 зол.

Телеф. Редакції: 29-41. Друкарні: 29-26. — В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ. — ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 20 сот.

Pars pro toto.

Львів, 12. червня 1928.

В найбільшому розгарі бюджетової дискусії на терені польського сойму іржавим скреготом пронеслася справа української гімназії в Станиславові, справа, що своєю актуальністю й „небуденністю“ прикувала до себе очі всього українського громадянства в далеко більшій мірі, як високо політична й змістово обемиста бюджетова дебата. Можна сміло твердити, що всі ділянки польської політики й господарки, які вже девять літ розвиваються по лінії окруження й розчавлення семимілюнової української маси, не вразили так українського громадянства, як дрібна в порівнанні з цілістю нашого положення станиславівська справа. Чому воно так діється? Чи це прояв крайного переччулення, чи може нашої короткозорости? Чому справа станиславівської гімназії заслонює нам весь діяпазон, всю многострунність польської політики внутрішньої і зовнішньої, культурно-освітньої і шкільної, господарської і соціяльної? Чому саме тепер станиславівська гімназія є тим основним тоном, якого відзвук ворушить серця міліонів?

Справа станиславівської гімназії є тільки з першого погляду дрібною справою. По суті є вона справою великої ваги і далекосяглости для нас, бо вона виступає як **pars pro toto.** Як не можна краще і наглядніше упластичнює вона нам цілість польської політики у відношенні до нас. По своюму характері є вона справою шкільною, але в ній — на підкладі польського національного третьомайського свята, зідентифікованого з державним святом — бачимо всю скалю польської „інородчеської“ чи там „меншостевої“ політики в історичній перспективі. А скупчуються в ній в рівній мірі моменти освіти й виховання, як і чисто політичні, міжнаціональні, господарські, соціяльні і які хочете. Справа станиславівської гімназії, кількох соток її молоді, двох десяток її вчителів, кількох соток батьків й опікунів тієї молоді, а далі всього українського громадянства з одного боку, а всіх польських чинників: льокальних, партійних, державних і громадських в широкому розумінні завертілася в крутіжі польсько-українських взаємин, стаючи їх осередком від теперішню пору. Справа станиславівської гімназії не є відірваною, відокремленою подією, якимсь novum, тільки одним кільцем у безконечному ланцюгу, одним звеном у польській політиці супроти нас.

Зайвим було би в подробицях пригадувати хід подій, які склалися на цілість станиславівської справи. В намаганні вирощувати серед українського громадянства польське державне почування польські чинники користуються всякими нагодами. З одного боку вони обходять величаві свята військового характеру, як 22. листопада (уступлення зі Львова українських військ, що називається ліквідацією „української інвазії“), потім обсади польськими військами цілої Сх. Галичини (що знову теж називається покінченням з „українською інвазією“), 10-ліття 19. полку, сформованого на приказ марш. Пілсудського для „відсічі Львова“, а з другого боку свята державного розміру, як конституція 3. мая, іменини президента держави, а в останньому часі й іменини президента міністрів. При чому підчас третьомайського свята відбувається обовязкова збірка на Т. Ш. Л., польську (бльоково-партійну) інституцію, що має виключні денаціоналізаційні завдання на українських землях. В такій атмосфері і під такими авспіціями відбувається вирощування польської державної думки серед українського громадянства, а особливо серед молодого українського покоління. Одні з тих свят є для нас болючі, понижуючі нашу національну й людську гідність, а другі чужі або байдужі з меншою або більшою гостротою приниження. Очевидно, всі ці свята вже силою своєї зовнішньої кольористики і внутрішнього змісту не можуть осягнути намічевої польськими чинниками мети. Навпаки, вони мусять викликати саме протилежні наслідки своєю крайною непедагогічністю. Ми є свято переконані, що колиб ми були на місці поляків, себ-то колиб ми мали в своїх руках таку велику частину їх етнографічної території, то з державно-педагогічних оглядів у своїм власнім інтересі ми не уладжувалиб на їх областях аналогічних свят. Думаємо, що й польські чинники в глибині душі не добачують доцільности своїх „патріотичних“ манїфестацій на українській території від Польщею, а коли всетаки їх уладжують, то хіба з якоюсь іншою метою.

В Станиславові наказ запрягти учнів української гімназії до участи в третьомайському святі і поході вийшов від двох чинників: львівської кураторії й місцевого польського комітету. Управа гімназії, бачучи недоцільність цього приказу з одного боку та беручи на увагу прецеденси з подій у Львові і Тернополі підчас маршалківських іменин, з другого боку, робила відповідні заходи в комітеті щодо звільнення молоді від примусової участи в святі. Однак даремне. А наслідок відомий. Пять вищих кляс відсунулося від участи в святі. Управа гімназії, як карну санкцію тимчасового характеру, приноровила припинення науки у тих клясах, вижидаючи рішення кураторії. А остання, замісць вдоволитися цею високої міри карою наприкінці шкільного року, запетрифікувала її на неозначений час, ставляючи учнів, батьків, учителів і все громадянство не лише у безвихідне, але й крайно дивовижне положення. Становище кураторії в повному обемі акцептувало міністерство освіти, переносячи його тимсамим з льокального й дисциплінарно-педагогічного ґрунту на ґрунт загальний, міжнаціональний й радше адміністраційно-політичний, а радше політиканський.

Нічого не помогли депутації батьків до кураторії й міністерства, урядові чинники вперлися витягнути з тієї дрібної справи політичні капітали сумнівної вартости. Справа найшлася на соймовій арені. Польські політичні партії й представники уряду відіграли в цілій тій справі подиву гідну ролю. Одні з них умивали по пилатівськи руки, складаючи всю вину на управу гімназії й учительський збір, який — мовляв — не виявив цивільної відваги, щоби взяти на себе відповідальність за пасивний вчинок молоді, а другі в гармонії з політиканськими замашками рядового міністерського референта кричали „Розпни, розпни!“ на адресу молоді й гімназії. Вислід цеї історії покищо такий, що молодь пяти вищих кляс вже шість тижнів блукає поза мурами гімназії, польська більшість освітньої комісії й міністерство свідомо продовжує той стан, дожидаючи кінця шкільного року і ставлячи саму гімназію під таємний знак запиту.

Те — що молодь української гімназії в свойому ідеалістичному пориві зробила непередуманий до кінця крок; що управа гімназії й учительський збір, найшовшись з сліпій вулиці: між молодю і шкільною владою, в непевности, дисциплінарній горячковости, а може й остраху за свою долю видала фальшивий превенційний рішенець; що частина батьків й місцевого українського громадянства не дотягнула лінії солідарної поведінки — все те в створених умовах є зрозуміле. Але рішучо незрозумілою є поведінка польської шкільної і державної влади з точки педагогіки, а навіть політики. Є це дивогляд, зрозумілий лише для нас, на протязі довгих століть спільного історичного й теперішнього життя. Архімед говорив про точку зачіпности, твердячи, що своєю підоймою він цілий світ підойме чи зрушить, якщо матиме точку зачіпности. І справа станиславівської гімназії в польській дійсности є нічим іншим, тільки точкою зачіпности для польських Архімедів у змаганні усунути з лиця нашої землі все те, за що ми боролися довгими десятками літ, що ми будували, що є наше, або що носить хочби дрібні признаки українства з його органічним змістом.

Справа станиславівської гімназії є лише **pars pro toto**, є лише частиною, що заступає і висловлює цілісність нашого животіння під Польщею, цілісність польської політики супроти нас та — на жаль — і цілісність нашої нестримної імпульсивности і горячковости, яка у вислідї є часто водою не на наш млин. Крайна пора, щоби ми собі усвідомили це якслід і не давали польським Архімедам зачіпних точок.

„Пресса“ -- Кельн.

Міжнародня вистава преси.

I.

Коли заїдете по довгій подорожі на головний двірець стародавнього Кельну, колишньої славної римської **Colonia Agrippina**, а тепер 700-тисячного надренського міста Німеччини, то вашу перемучену, за ліниву для інтенсивного сприймання свідомість несподівано розворушують два сильні враження: Рен і славна кельнська катедра, найкраща німецька готична будівля. В задумі зупиняєтеся над цими двома символами німецької нації, про котрі ви колись тільки чули й читали — дивуєтеся, що вони виринули тут-же, конкретно, перед вашими очима і забуваєте, чого ви власне приїхали до Кельна. Але лише на малу хвилинку. Бо прослизнувшися по золотистій поверхні Рену, ваш зір зупиниться на протилежному, східному його березі — і ви бачите, як паралелю до сьогобічної величавої панорами романсько-готичного старого міста, могутній модерний привид: **Pressa Köln.** Оце в короткому часі кількох місяців біля старої кельнської осади Deutz вибудоване модерне виставове місто притягає тепер відразу всю вашу увагу, і залишаючи готичний Дом поза плечима, переходите довгий, визначний своєю несмачною, типово великонімецькою архітектурою міст Гогенцоллернів та опиняєтеся перед головним входом на міжнародню виставу преси в Кельні над Реном. Перебравшися, а картою вступу в руці, через кордон убраних у спеціяльну, подібну до Аманулягової уніформу, виставових доглядачів, зачинаєте свою мандрівку.

II.

Отже найперше так званий „музейний будинок“. Культурно-історичний відділ. Старається представити розвій журналістичної служби в широкому змислі слова від найдавніших часів. На початку почуєте із замаскованого у відповідні декорації грамофону спів середньовічного барда, котрий у своїх піснях згадував теж усе про найновіші цікаві події. А потім переходите цілим рядом саль: всякого роду рукописні матеріяли, зорова і звукова сигналізація примітивних та культурних народів і т. д.; ваше око зупиняється вкінці на Гутенберґівському друкарському варстаті і забравши на спомин від працюючих там, прибраних в середньовічну одежу друкарів взірець їх виробів, прослїджуєте дальше паралельно розвій друкарської штуки і преси. Вкінці ви в обширних і зі смаком уладжених салях революції 1848 року. Потім переходите величавими експозиціями німецької та зокрема пруської влади й безлічі спеціяльних відділів, зпоміж яких приковує вашу увагу на хвилю відділ заграничної німецької преси. Як українець, шукаєте, розуміється, вітрини із написом „Russland“ — і ваше очікування вас не завело: находите там дійсно декілька німецьких газет, що виходять на Радянській Україні, а крім того „Deutsch-Ukrainische Zeitung“ з тризубом на заголовному листі. В музею мусите вступити ще до двох цікавих відділів: „Студентство“ і „Жінка“. Оба уладжені, з композиційного боку, бездоганно. В обох серед чужомовної, а зокрема серед славянської літератури впадає в око велика скількість польських експонатів. У жадній з них натомість не найдете ані одної української (ви[illegible]*). Поминаєте відділ австрійського мистецького промислу та переходите [illegible] і переходите [illegible] рея велику, а [illegible]

*) Наше студентство [illegible]

державну католицьку виставу, яка займає цілий довгий ряд саль і костел старого домініканського монастиря.

Виходите вкінці, змучені, з музейної будівлі, віддихаєте лекше на сонці та сідаєте в мініятурну виставову залізницю, яка вас в моменті завозить до головного виставового павільону — великанської, гранчастої, модерної будівлі з червоної цегли. Тут станете перед спробою унаглядлення, при помочі оригінальних помислів техніки й мистецтва, внутрішньої, духової робітні творців часопису — редакторів: духова сторінка ґенези часопису. Сумніваюся, чи можливо таку невловиму субстанцію, як дух, зробити виставовим обєктом, воплотити в матеріяльні, поглядові елементи; і ці сумніви, здається, оправдані; бо саме ця частина вистави найбільше наближається до оперування порожними, дешевими ефектами. Зате цілком інакше, далеко симпатичніше представляються дальші галі, в яких представлена технічна сторінка ґенези часопису: перед вашими очима проходять усякі можливі роди комунікаційних засобів, при помочі яких газетна вістка переходить в моменті з одного кінця землі на другий. Тут посвятить вас урядовець в тайни механізму почти, що функціонує наслідком тиснення повітря (Рорпост), образкового телеграфу й інших технічних див. Тут вкінці зробите також практичний ужиток із благ модерної комунікації, а саме напишете у взірцевому почтовому уряді для своїх знакомих поздоровлення „знад гарного Рену". Дальші галі — це фабрика, в якій часопис дістає свій зовнішній „образ і подобіє". Ряди складачів із ріжнородними апаратами, які упрощують складання до тої міри, що воно нічим не відріжняється від писання на машині. Метаж, відливання валків, друкарські машини ріжних систем, великанські ротаційні машини — все те тут бачите в повному розгарі праці. Дальше приходить папір, друкарські фарби, графіка і безконечний ряд дальших помічних галузей, які співпрацюють при народженні газети: вам вручають на ваших очах вироблене, найновіше число виставового часопису.

III.

Після того відходите на перший поверх. Довгий ряд станків, на котрих розложили трохи чи не всі німецькі видавництва найкращі свої вироби — часописи, книжки і т. д. Під числом 148. знайдете тут досить великий станок, який вас заінтересує. На жовтому тлі стіни читаєте чорні букви напису: „Україна в освітленні німецької преси й літератури". Виставовий стіл (підкова 3÷5÷2 м.) і дві бічні вітрини украшені в міру, зі смаком, виробами українського мистецького промислу (1 плахта, 1 вишиваний рушник, 3 керамічні вироби), на стінах висять старі гравюри: мапа України, козаки, Київ. тощо. На столі та у вітринах зібрано майже все, що було від XVII. стол. аж досі видано в німецькій мові про Україну. Понад 400 експонатів унаглядлюють розвій інтересу німецької суспільности до України — інтересу, який, вилившися в 1649 р. у форму докладної, друкованої реляції про повстання Хмельницького, рівномірно поступав з часом вперед, вибух у першу велику хвилю публікацій в часі „весни народів" 1848 р., а вкінці в роках 1914—20 приніс цілу повінь літератури про всі сторінки й питання українського минулого й сучасного.

Ясно, що відповідно до характеру матеріялу найширшим мусів вийти відділ інформативно-політичної літератури; одначе крім того дуже поважно представляються відділи історії та ґеографії із значною скількістю солідних праць, виданих у XVIII. ст.; порівнюючи дуже обширний є теж відділ політичної економії: вираз „союзного" німецького заінтересування українським хлібом, цукром, вуглям в роках 1917-18, а то й пізніше. Невеличкому відділові красного письменства служить за окрасу декілька гарних, а то й люксусових видань поодиноких Шевченкових писань та праць про нашого поета. Вітрина з мистецьким відділом виказує вкінці низки рисунків, штихів і по мистецьки виданих книжок. Доповнюють виставку на бічних столах розложені ґазети.

В цілости ця експозиція заціквлює своїм незвичайним матеріялом відвідувачів вистави (досі понад три четверті міліона), хоч з другого боку відстрашує потроху кострубатим виглядом ріжнобарвних постарілих брошурок, які становлять ґро виставленого матеріялу, зібраного з ріжних кінців еміґрації, а частинно і з Галичини, Українським Науковим Інститутом в Берліні. В кожному разі вже досі, за неціпий місяць істнування вистави, неодин чужинець поінформувався тут бодай трохи про екзотичну для нього Україну.

М. М.

(Продовження буде.)

З парляментарної арени.

(Власні телефонограми з 11. червня 1928)

Наслідком ушкодження телефонічної лінії наш варшавський кореспондент встиг найти полученння щойно по півночі після зачинення числа, тому подаємо що найважніше.

СПРАВА АМНЕСТІЇ.

(ік) Правнича комісія переводила дискусію над амнестійним законопроєктом. Внески пос. д-ра Загайкевича і лівиці найшлися в меншости. Дискусія відложена до середи.

ЗМІНА ЕНДЕЦЬКОЇ ФІРМИ.

(ік) Нач. рада Звйонзку Люд. Народового рішила приступити до організації нової партії, зложеної з усіх тих правих елементів, які склалися на лісту 24. На нач. раді були присутні всі ендецькі рабіни з Ром. Дмовським, Ґломбінським, Рибарським і ін. на чолі.

ЕНДЕЦІЯ Й 1-КА.

(ік) На комісії контролі довгів пос. Тромпчинський (ЗЛН) запропонував пос. Книжаковського (1-ка) на голову комісії контролі держ. довгів. Уважають це новим реверансом ендеції перед урядом.

ПЛЕНАРНЕ ЗАСІДАННЯ СОЙМУ.

(ік) Нині переведено дискусію над бюджетом мін-ства військових справ і мін-ства справедливости. Серед дискусії над бюджетом мін-ства військових справ цікаві були такі моменти: Референт пос. Косцялковський запевняв, що військовий бюджет 760 міл. зол. це лише веґетація. Пепесівський промовець Ліберман зложив заяву, що польські соціялісти піддержують військовий бюджет з огляду на розріст мілітаризму з СРСР. Пос. Домбчевський (ЗЛН) порушив справу ген. Загурського. Віцеміністр військових справ ген. Конажевський спротивився внескові на скорочення військової служби.

Щодо мін-ства справедливости, то референт пос. Розмарін викликав своїм рефератом своєрідну сенсацію, бо був одним із найбільш задоволених послів з мін-ства судівництва. Особливо хвалив собі польські вязниці. (Після нинішньої промови пос. Розмаріна і попередньої Райха, ходять поголоски, що ці посли незадовго вступлять до 1-ки). Пос. Тромпчинський (ЗЛН) подав ревеляційні дані про побої ендецького редактора Моштовича. Також дуже гостро порушив справу ген. Загурського. Останнім сьогодня виголосив велику промову пос. д-р **Вол. Загайкевич.** З технічних причин подамо її пізніше.

ПРОМОВА ПОС. ЗАВАЛИКУТА.

(ік) (Зміст). В імени Українського Клюбу промовець хоче доповнити характеристику урядової політики відносно українського населення у господарських справах, яку заслонено в дебатах над бюджетом мін-ства земельних справ та земельної реформи. Політика ресорту публичних робіт, головно в обсягу відбудови краю не ріжниться нічим від політики інших господарських ресортів, яка веде рас до повного зубожіння. Бюджет мін-ства на відбудову краю, який обіймає смішну суму 10,000,000 зол., положене на землях: Сх. Галичина, Волинь, Полісся, Білорусь — це були саме ті терени, що потерпіли не тільки найбільше в Польщі, але подекуди в цілій світовій війні. Вони були тереном світової війни, польсько-большевицької й українсько-польської. Промовець наводить довгий реєстр цифр, доказуючи жахливий степень знищення цих земель. Самі шкоди в будинках ідуть в міліярди золотих. Українське й білоруське населення не дістало ніякого відшкодування. Уряд не давав навіть кредиту на відбудову. До цього обовязку не почувався ніодин із дотеперішніх соймів, ні один із урядів. Промовець висловлюється проти бюджету мін-ства публичних робіт.

ІНТЕРПЕЛЯЦІЇ УКРАЇНСЬКОГО КЛЮБУ.

1) В справі урядового комісаря Владислава Кропельницького в Миколаєві і сваволі його поступовання жидачівського старости.

2) В справі безправного арештування Миколи Шевчука і тов. постерунком поліції в Ісакові, городенського повіту.

3) В справі безправного поступовання команданта постерунку Каніґи в Козлах, бережанського повіту.

4) В справі негідного і сторонничого поступовання вчительки Волошакувної в Оглядові радехівського пов. при переводжуванні шкільного плебісциту.

5) В справі неправного зарядження старости в Сокалі щодо гром. виборів в Угринові.

6) В справі брутального поступовання шкільного інспектора на сідлецький пов. Яна Новака супроти учителів-українців і звільнювання їх.

7) В справі повільного полагоджування зажалень громадян села Соколівка золочівського пов., на поступовання учителя школи в Соколівці.

8) В справі неправного поступовання учителя Талеуша Фіали в Урмані, пов. Бережани.

9) В справі занедбань в усуванні затворів на р. Дністрі в с. Ганівцях, рогатинського повіту, з боку водного уряду в Станиславові.

І. СВЕНЦІЦЬКИЙ.

Розквіт культурно-національного життя Східної Білоруси.

(Докінчення.)

Одним словом, не стільки про впливи чужі на Коласа доводиться говорити, скільки про однаковий підхід поодиноких поетів з певним світоглядом до однородних явищ. Колас, як поет доби білоруського відродження, коли то доводилося на кожному кроці боротися із загальним занепадом суспільної думки, коли одна народна мова в устах інтеліґента була великим національним здобутком, є типовим поетом-громадянином, що дбає за вдержання внутрішнього творчого вогню, що мріє за поширення і поглиблення національної самосвідомости, та за високий рівень творчої суспільної праці. Як поет-суспільник Колас уживає ріжних засобів, щоби осягнути намічену мету. Одними явищами він злобно насміхається („Асаслі назад"), другими явищами малює він сіру буденщину:

„Мы ходзім спатыкаемся, бадзяемся як п'яные, мы в голадам зрадзіліся худые, абарваные. — Асьмеяны, абдзяваны, гразею мы абмазаны, багатымі мы скрыуджены, няволею мы звязаны..." а ще з інших він складає образи горя гіркого темних людей („Катаржнікі").

Побутом в тюрмі, особистим пізнанням цеї могили свободи й життя Колас підходить дуже близько до Шевченка і Франка, але прямого впливу обох старших письменників України на нього не слідно. І природно, бо не може бути впливу виразників старших діб на представника новішої доби, бо немає навіть звязку між одним і другим ступнем розвитку самого поета. Ось перед нами „Родные зьявы" 1914 і „На прасторах жыцьця" 1926. Оба збірники писав Тарас Гуща, але в так ріжні часи, що між ними немає ніякого звязку. Творець остав один, але життя створило інші підходи до явищ, інші основи їх освітлювання. Життя дає напрямок світоглядові творця, бо тільки воно наповняє його світогляд реальним та ідейним змістом.

До війни білоруська громада і не думала про ті можливости, які заясніли їй на заранні революції, та опісля стали самохіть оформлюватися після жовтневого перевороту. Революція розгорнула безмежні простори життя, на яких жили, творили, каралися, радувалися і горювали ті самі люди, що й перед революцією, що й до війни. Але тільки революція приблизила тих людей до таких сторінок життя, про які вони ніколи раніше не мріяли. Давний світогляд з нещирістю і самообманом паде, на його місце виростає новий світогляд неоформлений ясно, але як вираз волі до життя, як творчий чин тих, що йдуть нове життя творити.

Тарас Гуща — це найсильніший представник пореволюційного життя Білорусі, до якого він підходить без усякої ідеалізації „У палескай глушы", романі народнього вчителя, та в збірниках оповідань „У ціхай вадзе" (1925) і „На прасторах жыцьця" (1926). Світла й тіни нового життя розміщує Гуща без протибуржуйського шаржу, без стилізації на радянський лад, але й без крішечки жалю за навісним давнім. У світоглядові Коласа — Гущі революція була тільки етапом еволюції, щаблем розвитку — досвіду.

Для обох найстарших поетів Білоруси Купала і Коласа революція є давно сподіваним, ожиданим і необхідним явищем життя, яке вони оба вичаровували протягом повних десяти літ своєї дореволюційної творчости. Ось чому вони оба і в час революції творять по давньому, хіба що тільки стали явно виповідати свої думки не закриваючи їх... точками і не заховуючи між рядками. Долучається до них і Зьмітрюк Бядуля, як співець радянського укладу життя і тайників діточої душі. І хоча на кожнім кроці окопи, дроти і побоєвища нагадують:

„Многа ахвяр тут, эх, як багата! Ламалі рамены тут хлопы, — Ткау прагавіты павук свае сеці і вязьлі у іх мухі і мошкі малыя, сьляпыя. — А есьць праўда, есьць яна у сьвеце, есьць страшныя рухі жывыя". (Я. Колас „Сымон Музыка" 231).

І від імени усіх їх говорить Колас, і від імени усіх йде його клич:

„Волі, волі і прастору! Прэч граніцы!
Жыве у сэрцы плынь крыніцы
дух жывы — агонь дзяньніцы.
Гэй у гору! Волі, волі і прастору!"
(„Сымон Музыка" 226.)

І на обрієві наших думок і стремлінь —

„Дзе так пападна сьвеціць сонца
Дзе думка тче свае красенцы,
Каб новы сьвет жыцьця саткаць
Заспакаеньне сэрцу даць
І разагнаць яго трывогі" —
„Прасторны шлях! Калі-ж, калі
ты закрасуеш на зямлі
і злучыш нашы усе дарогі?"
(„Новая зямля" 254.)

Львів, 7. квітня 1928.

Останні вісти.

(Власні телефонограми з 11. червня 1928)

ВІДНАЙДЕНА „ІТАЛІЯ".

(ж) Радіотелеграфічними розмовами стверджено, що „Італія" є розбита. Її залога утримується при житті на двох ледяних горах, які вітер жене до берега. Залога у великій небезпеці. Є серед неї ранені.

КИТАЙСЬКИЙ ХАОС.

(ж) Окружні вісти кажуть про боротьбу під Тієнтсіном. У Пекіні мало прийти до стрілянини між відділами південної армії. В Мукдені вибухли бомби, підложені під японські установи.

ПОЛЬСЬКІ ОКЕАНІЧНІ ЛЕТИ.

(ж) Ще не відбувся перший, давно вже заповіджений і рекламований польський лет із Парижа до Ню Йорку, а вже заповіджено нині другий лет на апараті Фоккера, який два тижні тому причалив у Варшаві.

КРАДІЖ ДИПЛ. ПАПЕРІВ.

(ж) Військовому фінляндському аташе у Варшаві Берклюндові викрали якимсь дивним способом із таксівки теку з дипльоматичними паперами.

По широкому світі.

На лінії Мюнхен-Франкфурт вилетів із шляху поспішний поїзд: 20 убитих, 20 важко ранених, 100 легко.

У Білгороді засудили на 10 днів арешту та 1000 динарів кари президента поліції за несправедливі обвинувачення посла Косановича.

Беля Кун стане перед віденським судом у другій половині червня, обвинувачений в організації тайних товариств і незаконного переходу кордону.

Радянський уряд передав Горкому на власність палату на Кримі, що раніше належала до гр. Воронцов-Дашкова. Горкий виїде туди на літо, а в осени має ввійти в склад комісаріяту Освіти.

У Ню Йорку помер відомий політик, сенатор Рут, бувш. держ. підсекретар у міністерстві війни та закорд. справ.

У Дамаску віхались на раду визначні сирійські політики і висловились за монархією. Мають запропонувати сирійський престол синові Ібн-Сауда.

Альбанський парлямент розвязаний.

На волі.

Гімназистів з Яворова звільнено.

Дня 9. червня ц. р. вернули до Яворова з перемиської тюрми по пятитижневому „слідчому" арешті за „саботаж" учні вищої гімн. класи української гімназії „Рідної Школи". Як відомо, 2. травня ц. р. вечером підпалив хтось в Яворові стирту сіна у бурмістра і за те послідували труси й арешти серед вишшої гімн. молоді. Заарештовано тоді учнів Грабовського, Савку, Олексина й Балицького. Всіх їх тепер звільнено.

„Слово Польске" зробило було зі згаданих учнів „саботажників", поперекручувало факти, повязало все те з видумками про свято 1. травня і т. д. А віцекуратор львівської Шкільної Кураторії Павлик, в котрого була делегація батьків з Яворова у справі погодосок про захитане право прилюдности, викрикував уже навіть, що згаданим учням „все вже доказали" і що яворівська гімназія виділа буцімто „саботажників". Тепер, пане Пайовк, вдартеся в груди і відкличте свої осуди! До молоді треба підходити з любовю і прихильністю, а не потверджувати перші-ліпші підозріння різних особливих до того органів. Ми жадалиб і від польської т. зв. преси відкликання своїх наклепів на вище згадане заведення, якби ми могли вірити хочби дрібку в мораль тих польських редакцій. Цього не робимо, бо вважаємо по зайвою річю! Але їх методи пошкодять остаточно тільки їм самим і їх суспільности.

На всякий випадок варто собі запамятати, що ця провокація коштувала нашій дітвори 38 днів тюрми, декілька днів і ночей темниці, спання серед насікомих на трьох ліжках для десятьох (в тюрмі в Яворові), закуття в кайдани, віддфотографовування і відтискування пальців наче злодійців — і, розуміється, товариство злодіїв і інших шумовин. Про страчене здоровля і про страчений час уже й не згадуємо. Зазначимо тільки, що все те робиться з тої причини, що явор. гімназія „Рідної Школи" є сіллю в очі деяким польським заїлим шовіністам, які за всяку ціну хотілиб її змести з лиця землі. Наша відповідь повинна бути одна: Масова висилка наших дітей до яворівської гімназії „Рідної Школи". С. Р.

НОВИНКИ

— **Подяка.** За прегарну і глибоко обдуману проповідь, виголошену на Зелені Свята ц. р. на Янівськім цвинтарі над могилами наших славних героїв і борців за волю українського народу складаю цею дорогою Впр. о. Йосафатові Скрутеньові ЧСВВ. щиросердечну подяку. — Томович Василь, крилошанин, львівський декан.

— **З Т-ва Охорони Воєнних Могил** присилають нам 16-ий список членів-опікунів, що зложили в касі Т-ва (Руська 18, І. п.) по 15 зол. за опікунство над одною могилою. 239) Читальня „Просвіти" Городецької дільниці, Львів, 240) Юлія Рудницька, Львів, 241) Петро Сайкевич, Львів тюрма „Бригідки". Відтак директори й урядовці Центросоюзу, Львів. Крім зложених попередньо Центросоюзом на опікунство 4 могил та директорами Герасимовичем С. і Медвецьким по одній могилі перебрали дальше опікунство над одною могилою: 242) дир. Юліян Шепарович, 243) Андрій Сербин, 244) Василь Весоловський, 245) Юліян Цісик, 246) Олекса Черник, 247) Ігор Думчук, 248) Захар Рудик, 249) Софія Копертинська, 250) Олена Грушкевич, 251) інж. Микола Творидло, 252) Йосиф Курилко, 253) Олександер Вовсуль, 254) Микола Бошковський, 255) Теофіль Залуський, 256) Ігнат Елішевський, 257) Олекса Роїк. (Разом Центросоюз і його співробітники перебрали опіку над 24 могилами, чим дали найкращий примір для інших наших кооперативних установ і їх співробітників. 258) Посол Володимир Зубрицький, Перемишль, 259) Денис Стельмах, Жабці к. Поморян, 260) Бронислав Гіліцінський, Лежайськ, 261) д-р Франц Свістель, Перемишляни, 262) о. мітрат Тит Войнаровський, Львів, 263) інж. Діонізій Бураченський, Шешори. Всі по одній могилі. Хто черговий? — При нагоді справимо помилку, яка вкралася до одного з попередніх звітів („Діло" ч. 126). А саме суму 75 зол. титулом опікунства над 5 могилами зложили дрібними датками такі класи акад. гімназії у Львові: 1-а АБ, 2-а АБ, 3-а Б, 4-а А, 5-а АБВ, 6-а В, 7-ма АБ.

— **Львівські театри мають директорів?** Після довгої полеміки в пресі, закулісових заходів і предовгої дискусії на засіданні освітньо-культурної комісії при Прибічній Раді у Львові, міські театри віддано в аренду спілці Барвінський-Заремба. В цій справі забере ще голос держ. комісар і вся Прибічна Рада.

— **Темна хроніка.** Свідчений студент торговельної школи Станіслав Войнаровський, грав дотепно ролю журналіста; збирав гроші на оголошення для якогось розпису їзди і назбирав 5000 зол. аж заїхав до вязниці, де просидить 8 місяців. — До Львова відставили тернопільського купця Соломона Маркуса, який набрав у різних великих фірм текстильних товарів на 30.000 зол. на векслі, а відпродуючи їх негайно, прикинувся банкротом.

— **Самогубства.** Хорист великого міського театру Йосиф Валевич випив у театрі підчас вистави „Севільського цирульника" пляшку лізолю і вмер кілька годин пізніше. Причина цього акту розпуки досі невідома. — Молодий студент Бураковський, головний обвинувачений в афері „Розвою-фільми", випив як відомо, кілька днів тому, на поліції пляшинку лізолю. Він лежав досі в шпиталі, а вчора помер. — На вул. Шопена 6 пробувала застрілитись жінка директора подорожного бюра „Орбіс" Марія Варгель.

— **Трупи та ранені.** На подвірі головної почти авто переїхало на смерть 70-літнього почтового доручця Івана Петрицького. — На вул. Лукасінського о 3 год. досвіта напали якісь два бандити на прохожого Фльоріяна Людвіка і пробили його ножами на смерть. — На вул. Голомба 4 якийсь Чередевич пробив у ночі ножем наслідком суперечки Петра Гарасимова, якого відвезли до шпиталю. — В 4 год. зранні хтось пострілив 25-літню Марію Рінну на Гетьманських Валах. — Гавриїла Лучку арештували за те, що побив до крови свою жінку, яку треба було перевезти до шпиталю.

— **Любов володарів.** Румунська княгиня Олена внесла розводову скаргу проти бувш. кн. Карла. Мотивом скарги є, що вона почуває себе глибоко ображеною способом життя, яке веде її муж на чужині. У скарзі та в хриловім деяких кляєь Карло називається звичайно Карло Караймаш. — Еспанський диктатор, що мав намір женитись і вже заповів свій шлюб, тепер його відкликає, тому, що його наречена Кастелянос грає на біржі.

— **Ще один самозванець.** До Ріґи приїхав молодий російський емігрант, який серйозно представляє себе як наслідник російського престола Алексій. Він оповідає, що йому вдалось утікти з Екатеринбурга підчас розстрілу царської родині. Він покликується на кількох російських генералів, які пізнали його і... іде далі.

— **Поети на лоні природи.** Польський поет Морстін, що є одночасно великим землевласником запросив до себе в гостину 22 письменників, на село, щоби вони „серед гарної природи змінили нитки своїх взаємин і вирівняли різниці поглядів". Одною з головних тем розмови має бути справа утворення Академії літератури, яка тягнеться не від нині. В останньому часі чути було голоси, що така Академія не матиме відповідного авторитету після смерти сеньорів польської літератури: Жеромського, Каспровича, Пшибишевського, Раймонта та Даніловського і надто великої скількости кандидатів із наймолодшого покоління.

— **Ріжні вістки.** В Лодзі трамваєвити погрожують страйком, домагаючись підвишки. — У Будапешті похоронили останнього ветерана революції 1848 р. при співучасти 10.000 осіб. — В околиці Софії повісився бувш. співробітник Белі Куна, Йосиф Штрасер, що жив в останніх часах у Болгарії. — У Ленінграді помер проф. Боклевський. — Мавзолей Леніна замикають на неозначений час, з огляду на потребу його відбудови.

— **Рекорди.** Всі літничі оселі плачуть в один голос, що такої малої скількости гостей у травні та початку червня як цього року, ніхто не памятає. — У Ню Йорку почали будову хмародера, що матиме 200 м. понад хідником і 52 поверхів. — Зїзд директорів народніх шкіл у Білостоці рішив завести в усьому повіті навчання... есперанто. — Французький аероклюб склав статистику рекордів воздушних летів, з яких виходить, що Франція, яка в 1927 р. стояла на першім місці, тепер стоїть на третім, після Німеччини та Спол. Держав. Німеччина має 20 рекордів, Спол. Держави 19, Франція 14, Італія 4, Швайцарія 4, Чехословаччина 3, Англія 3. — У Цопоті 6-літній хлопець упав з ІІ-го поверха через вікно на хідник і спокійнісінько пішов далі. — На амстердамській „Олімпіяді" Арґентина побила в копаним мячі Бґипет у результаті 6 : 0.

— **Літературний куґон.** „Літераріше Вельт" подає звістку основану на точній статистиці книгарів про найбільше читані німецькі книжки з минулого місяця: є це Артура Шніцлера „Тереса", хроніка з життя одної жінки, Еміля Людвіґа „Син чоловічий" (книжка про життя Христа), Стефана Цвайґа „Три поети свого життя: Казанова, Стендаль, Толстой" і Вассермана „Випадок Маврикія". — Вчора „Французька Академія" вибрала нового безсмертного на місце померщого академика Жоннара. Було чотири кандидати: бувш. франц. посол у Петербурзі Палеольоґ, Кльод Фарер, Пєр Міль і Раймонд Рекулі. Вибрали Палеольоґа більше за його політичні заслуги, ніж за літературну діяльність. Його перемога була тому легка, що його контркандидати не є настільки великими письменниками, щоби могли мати претенсії до титулу „безсмертного", хочби у порівнанні з рештою „безсмертних".

— **Найкращі жінки у світі.** Після 4-денних змаганнях на світовім конкурсі краси в Ґальвестон (Тексас) жюрі проголосило своє рішаюче слово: першу нагороду дістала громадянка Шікаго 19-літня Елля Ванґезен, проголошена „найкращою жінкою світа". Другу нагороду дістала парижанка 16-літня Раймунда Аленталь, а третю італійка Лідія Марачі. Кандидаток було 41. Чотири дні мусіли вони невпинно переодягатись і роздягатись (напр. до купелі в мері), щоби члени жюрі могли бачити їх у всякім світлі, всяким одязі і всі їхні прикмети. Становище европейських кандидаток не було легке, бо їх було 10, супроти 31 представниць усіх американських країн. Слід пригадати, що минулого року першу нагороду одержала теж американка з Ню Йорку. Цьогорічна красуня з Шікаго є голландського походження. Французька преса зазначає, що їхня кандидатка не одержала першої нагороди тільки з огляду на американський патріотизм.

Зі спортового життя.

Україна-Погонь (Стрий) 3 : 2 (1 : 1).

Нарешті перемога України над брутальним противником, що йшов більше на ноги українських грачів, ніж на мяч. Ця метода могла увінчатися успіхом у Стрию, але не у Львові, де засідання суддя п. Бітнар умів держать бах, при чому подиктував 6 число вільних проти воріт Погоні. 41. річ, що українська публика повинна водитися спокійніше, бо коли суддя своїі рішенниі обективний і справедливий, то нема оправданої причини вертися з усіх сил і робити атмосферу просто нестерпною.

З грачів України поставимо на перше місце Кобзяря в нападі і Грештука в обороні. Фльорко, що спершу не міг якось „найтися" на свойому місці на крилі, тепер чимраз кращий, а щодо бігу найшвидший. Терлецький на другому крилі нападу загально добрий і він стрілив першого голя (другого Кобзяр, третього Сич). Зате два інші члени нападу (Петрів і Сич) рішуче за повільні і за вигідні; їх флеґма в найкритичніших ситуаціях доводить глядачів до розпуки. Оборона (Борсук, Рак, Воробець) працювала бездоганно. Ревно і з душею були при ділі, як усе, Борсук і Воробець. Рак видимо підупав — думаємо, що тільки хвилево. Дицьо в обороні мав добрий день і проясним кілька дуже небезпечних ситуацій. Воротар Ревера без закиду.

Одно характеристичне явище: коли Україна стрілила третього, побідного голя, який українська публика в числі понад 600 душ приняла не то френетичними, а просто ентузіястичними оплесками й окликами, то українська 11-ка вдоволилася вже тою перемогою і всю свою увагу спрямувала потім тільки на оборону, не думаючи про поширення того успіху, що можна було легко осягнути. Доказ, яка то ми скромна і в ґрунті річи дефензивна нація.

Ця виграна принесла Україні 2 нові пункти (має їх разом 6 — за 3 виграні змагання). В найблищу неділю Україна грає в Станиславові проти тамошньої Ревери.

*

Вислідн недільних змагань.

Львів. Україна II. — 6 п. лети 3 : 3. За мистецтво Б — класи. — Погонь-Гасмонея 4 : 2 (2 : 1). Змагання товариські.

Змагання міждержавні.

Варшава. Польща-Америка 3 : 3 (1 : 0). Десять тисяч видців. Суддя Чейнар з Праги.

За мистецтво Ліґи.

Познань. Варта-І. Ф. Ц. (Катовиці) 3 : 1 (1 : 1).

Катовиці. Леґія (Варшава)-Рух 2 : 0 (1 : 0).

Табеля мистецтв Ліґи.

10. червня н. р.

	здобуті пункти	страчені пункти	гри	відношення воріт
1. І. Ф. Ц.	19	5	12	33 : 16
2. Висла	14	5	10	32 : 13
3. Варта	13	5	9	23 : 13
4. Леґія	12	10	11	24 : 17
5. Погонь	12	8	10	25 : 24
6. Польонія	11	7	9	25 : 19
7. Краковія	11	7	9	19 : 13
8. Чорні	11	9	10	19 : 22
9. Рух	11	13	12	15 : 19
10. Варшавянка	10	10	10	18 : 19
11. Турист	9	13	11	17 : 23
12. Гасмонея	7	11	9	20 : 21
13. Л. К. С.	4	14	9	10 : 24
14. Т. К. С.	3	15	9	17 : 23
15. Шлеськ	3	17	10	8 : 31

Театри.

Міський великий театр:

12-го г. 7·30 веч. „Вірна жінка" Моґена.

13-го г. 7·30 веч. „Травіята" з Ротоцькою та Дольницьким.

14-го г. 7·30 веч. „Травіята".

Міський „Театр Новий":

12-го г. 8. веч. „Доллі".

13-го г. 8. веч. „Доллі".

13-го г. 8. веч. „Доллі".

КІНА.

„Аполльо": „Кохання і кров".
„Лев": „Герої Сахари".
„Палас": „Шпигунство та зрада".
„Фатаморгана": „Княжа інтрига".
„Байка": „Гаррі Піль" (II серії).

Дописи.

БУСЬК. (Сокільське Свято.) Дня 4. червня ц. р. відбулося уперше в Буську Сокільське Свято, яке випало дуже величаво. На Святі було около 3 тисячі народу з Бузеччини. Воно зачалося Службою Божою, до якої ставули о. дек. Жмаль Іван, о. сов. Калинович Сильвестер, о. сов. Василь Матвіейко, о. Ілля Васильківський і о. Володимир Познанський. По Службі Божій промовляв о. сов. Матвіейко Василь, а відтак установлено похід, який перейшов від церкви св. Миколая через Ринок аж на Волиня, передмістя Буська, де на могилі українського вояка відбулася панахида. Після того промовляв посол. В вечорі д-р Пелліх з Радехівщини. В святі взяли участь Соколи і Січі з таких сіл: Буськ, Гумниська, Куткір, Ракобути, Чучмани Гумниські, Кам'янка Струм., Сторонибаби, Козлів і Яблонівка. Бандерії були з Бузька, Милятина Старого, Ліска і Ракобут. Оркестра була з Олеська. Після Служби Божої співали на передмістя хоро з Новосілок, а Поюцкий відбулася... і Соколами.

справи Соколів і Сокілок, що випали дуже гарно; головно Сокілки вописалися дуже добре. Враження було справді велике. Народ Бусеччини підбадьорився, бож сміло можна сказати, що такої манiфестації ні перед війною ні по війні в Буську не було. Це признавали також місцеві жиди і поляки.

ОПОВІСТКИ.

Львівський Просвітянський Театр.

Угнів:

12. VI. Гейша
13. VI. Графиня Маріца
14. VI. Воєнний похресник
15. VI. Катерина.

Сокаль:

16. VI. Гейша
17. VI. Воєнний похресник
18. VI. Катерина
19. VI. Осінні маневри (премієра)

50-літний зїзд матуристів-українців. станиславівської гімназії з 1878 р. відбудеться в дні 5. липня 1928, в Станиславові. Перша стріча в 9. години рано в катедральній церкві. Прошу товаришів, що досі не подали своїх адрес, повідомити мене, чи возьмуть участь в зїзді. *Д-р Кость Левицький.* Львів, Підвалля ч. 7, II. пов. 2412 1-1

Вступні іспити в прив. коед. гімназії Рідної Школи з правом прилюдности в Чорткові відбудуться 28. червня до приготовної і до I. кляси. Вступні іспити до кляс від II—VI. відбудуться від 25—27. червня. — *Управа.* 2375 2-3

В гуманістичній дівочій гімназії Рідної Школи в Тернополі відбудуться вступні іспити до I. кляси дня 28. червня, а до кляс III—VIII (до VIII лише за дозволенням Кураторії) дня 29. червня н. р. Зголошення приймає Управа гімназії до 25. червня. 2398 2-3

Подяка. Науково-забавовий Кружок при тов. „Зоря" у Львові складає отсим подяку п. Купчинському за його участь з хором на святі вшанування 12-ти річчя смерти Ів. Франка дня 27. V. п. р. — У Львові, 9. червня 1928 — *Комітет вшанування пам'яти Ів. Франка.* 2413

В державній гімназії з українською мовою навчання в Тернополі вступні іспити до I-шої кляси на шк. р. 1928/29 відбудуться в днях 22—27. червня п. р. До I. кляси можуть бути приняті ученики роджені в рр. 1915, 1916, 1917, 1918 і (в першій половині т. є. до 30. червня) 1919. Зголошення приймає Дирекція до дня 20. червня. При зголошенню треба предложити метрику, шкільне свідоцтво і лікарську посвідку щеплення віспи. Парохіяльні уряди зволять подати отсей комунікат до відома інтересованих. — *Дирекція.* 2411 1—3

Дирекція філії державної гімназії з українською мовою навчання у Львові подає отсим до відома, що на основі найновішого розпорядку Кураторії львівської шкільної округи вступні іспити до I. кляси тоїж гімназії відбудуться в цьому році після т. зв. лекційної системи. Іспити починаються в пятницю, дня 22. червня о 8. год. рано і триватимуть до 27. червня включно. З кандидатами буде відбуватися правильні лекції з науки релігії, української та польської мови й рахунків в обсягу вимог 4. кляси всенародніх шкіл, а по пятиденнім курсі устатиться остаточні висліди іспиту. З огляду на довше тревання іспиту мусять родичі згладно опікуни позамісцевих дітей подбати заздалегідь о приміщення та нічліг на час іспиту. Можливе, що кілька дітей знайде приміщення у львівських бурсах. 1-1

Вступні іспити в коедукаційній гімназії „Рідної Школи" в Городенці до кляс II—V відбудуться 29. червня, до кляси I. 30. червня. Зголошення приймає Управа гімназії щодня в урядових годинах до 25. червня 1928. *Управа.* 2399 2-3

ОГОЛОШЕННЯ.

За оголошення Редакція не відповідає.

20-літний ЗІЗД МАТУРИСТІВ коломийської гімназії з 1908 р. буде 29. червня 1928 в годині 8. рано в гімназії. Прибути до Коломиї 28. червня вечером. Просимо усіх товаришів, що досі не подали своїх адрес, повідомити письмо чи возьмуть участь у зїзді. — Запрошуємо усіх Панів Професорів до ласкавої участи і заподання своїх адрес. — *Д-р Евген Шмета* Львів, Жовківська 65, *Василь Весоловський* Львів, Ринок 36, „Нар. Торговля". 2384 4—8

За редакцію відповідає Василь Мудрий. Видає Видавнича Спілка „Діло". З друкарні Видавничої Спілки „Діло", Львів, Ринок ч. 10.